

Rosamund Bartlett'in *Tolstoy* ve *Chekhov* Biyografilerini Isaiah Berlin ile Birlikte Okumak: Bir "Kirpi" Olarak Tolstoy ve Bir "Tilki" Olarak Çehov

Reading Rosamund Bartlett's Biographies of *Tolstoy* and
Chekhov Alongside Isaiah Berlin

Ayhan Koçkaya^a

^aArş. Gör. Dr., Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Sakarya,
Türkiye. Eposta: kockkaya@sakarya.edu.tr

ÖZ Bu makale, Rosamund Bartlett'in Tolstoy ve Çehov hakkındaki biyografilerini, Isaiah Berlin'in düşüncesiyle birleştirerek yazar çalışmalarındaki iki farklı yaklaşımı ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu amaçla, makalenin ilk bölümünde bir tür olarak biyografiden bahsedilmektedir. Biyografi, yalnızca bir kişinin başından geçenlerin kronolojik olarak anlatıldığı ve bu gözle okunup tüketilebilecek bir metin olarak görülmemektedir. Biyografiler aynı zamanda bir dönemi, dönemin entelektüel tarihini, ele aldığı yazarın o tarihle ilişkisini ve bu ilişkinin eserlere olan tesirini ortaya koyar. Bununla birlikte biyografik bir eserin nasıl yazılacağı, üzerinde çalışılacak kişiyle ilişkilidir. Makalenin göstermeye çalıştığı gibi, Bartlett'in *Tolstoy* ve *Chekhov* biyografileri biyografik üslubun nasıl farklılık gösterebileceğine önemli bir örnektir. Anton Çehov'un kapalı üslubu, dili kullanım biçimi ve bireysel özellikleri, onun hakkında yazılacak biyografide mekân unsurunun vurgulanmasını gerekli kılmaktadır. Buna karşın Tolstoy'un üstlendiği tarihsel misyonsa onun anlaşılır bir yazar olmasını gerektirmiştir. Bu iki yazar, her ne kadar birbiriyle tanışıyor olsalar da farklı tarihsel dönemlerin ürünüdür ve aralarındaki üslup da bundan kaynaklanmaktadır. Lev Tolstoy, Rus köylüsü/halkı idealinin tüm canlılığıyla varlığını hissettirdiği bir dönemde yazmıştır. Devrim umutları, onu geliştiren unsurların başında gelir. Anton Çehov ise, eserlerini, Fransız Devrimi sonrası hayal kırıklıklarının baskın olduğu dönemin ruhu içerisinde vücuda getirmiştir. Bu hayal kırıklığı, onun bir nevi kurtarıcı vasfıyla hareket etmesine ve ileteceği mesajın *anlaşılır* olma hassasiyetine ket vurmaktadır. Şayet monist bir anlatı yoksa, anlaşılır olmak da o kadar önemli değildir. Bu iki yazar arasındaki fark, Isaiah Berlin'in "Kirpi ile Tilki" makalesi üzerinden anlaşılabilir. Tolstoy, Berlin'in ifade ettiği gibi bir "kirpi" ise, o halde Çehov da bir "tilki"dır. Rosamund Bartlett'in, Çehov biyografisinin temeline *mekân* temasını yerleştirmesinin sebebi de tam olarak bu farktan kaynaklanır.

Anahtar Kelimeler

biyografi • *Lev Tolstoy* •
Anton Çehov •
Rosamund Bartlett •
Isaiah Berlin

ABSTRACT This article aims to shed light upon two different approaches in author studies by combining Rosamund Bartlett's biographies on Tolstoy and Chekhov with the ideas of Isaiah Berlin. To this end, the first section of the article discusses biography as a genre. Biography is not merely regarded as a text that narrates the events of a person's life chronologically and can be read and consumed as such. Biographies also reveal a period, the intellectual history of that period, the relationship of the author under study to that history, and the influence of this relationship on their works. Furthermore, how a biographical work is to be written is contingent upon the subject being studied. As the article seeks to demonstrate, Bartlett's biographies on Tolstoy and Chekhov serve as an important example of how biographical style can differ. Anton Chekhov's elusive style, his use of language, and his individual characteristics necessitated an emphasis on the element of place in any biography written about him. By contrast, the historical mission that Tolstoy assumed required him to be a comprehensible writer. Although these two writers were personally acquainted, they were products of different historical periods, and the difference in their styles stems precisely from this fact. Lev Tolstoy wrote during a period when the ideal of the Russian peasantry was felt in all its vitality. Revolutionary hopes were among the foremost elements that shaped him. Anton Chekhov, on the other hand, produced his works within the spirit of a period dominated by the disillusionment following the French Revolution. This disillusionment impeded him from assuming a redemptive role and from prioritizing the intelligibility of his message. If there is no monist narrative, being intelligible is not so important after all. The difference between these two writers can be understood through Isaiah Berlin's essay "The Hedgehog and the Fox." If Tolstoy is a "hedgehog," as Berlin suggests, then Chekhov is a "fox." The reason why Rosamund Bartlett placed the theme of place at the foundation of her Chekhov biography stems precisely from this difference.

Keywords

biography • *Lev Tolstoy* •
Anton Chekhov •
Rosamund Bartlett •
Isaiah Berlin

Koçkaya, A. (2026). Rosamund Bartlett'in *Tolstoy* ve *Chekhov* biyografilerini Isaiah Berlin ile birlikte okumak: Bir "kirpi" olarak Tolstoy ve bir "tilki" olarak Çehov. *Kemal Tahir Çalışmaları*, 1, 91-103. <https://doi.org/10.65552/ktc.2026.1.1.003>

EXTENDED ABSTRACT

This article aims to shed light upon two different approaches in author studies by combining Rosamund Bartlett's biographies on Tolstoy and Chekhov with the ideas of Isaiah Berlin. To this end, the first section of the article discusses biography as a genre. Biographies are considered more than just texts that narrate a person's life chronologically, they also reveal the intellectual history of a period, the author's position in history, and the effect this has had on their work. Furthermore, how a biographical work is written depends on the person being studied. An author's style and time period also determine the style of the biographer.

Biographical studies can be considered among the most important sources for studies on writers, and because they are not limited to an author's works, these studies allow one to evaluate an author from a historical perspective. Claiming that historical conditions determine the author would be a kind of determinism; however, literary works do not arise ahistorically. On the contrary, the issues on which they focus and their style are not independent of the discussions or realities of a time period. For example, tragic events are not staged in Beckett's works, because the tragedy had already occurred. In a sense, what happened has happened. The author is supposed to tell what is happening after a tragedy. For this reason, Beckett's works describe how people react to tragic events that have occurred. In the fiction of the previous century, however, tragic events are described in detail. Above all, this difference boils down to certain periods or a difference in era, so much so that sometimes the historical realities determine not only

the style but also the form. For example, in Beckett's early works, language is used intensely, whereas he focused on writing *plays* in later years.

This study also aims to reveal the role of historical inclinations and of an era's prevailing mindset on a writer's style. Indeed, Bartlett's biographies on Tolstoy and Chekhov are important examples of how biographical style can differ. The difference between the two works stems from Tolstoy's and Chekhov's writing styles. Anton Chekhov's ambiguous style and use of language necessitated an emphasis on the element of place in any biography written about him. One could say this abstruseness had been influenced by the disappointments of the period in which Chekhov lived. One of the major discussions in Russia in the 1860s revolved around the revolutions and prevailing ideas in France. At the same time, the idea of universal humanity was also among the dominant ideas of the period. Similarly, Russian intellectuals in the 1830s were being greatly influenced by French utopian socialism. In Belinsky's letter to Gogol, he presented the West as the primary goal for the Russian people. However, the failure of the Revolutions of 1848 led to an unexpected disappointment. This confronted Russian thinkers with the reality that autocracy in their country was a solid force. Both the undermining of the populist ideology and the absence of a grand narrative removed the primary need for linguistic clarity. Tolstoy, on the other hand, was writing in a different historical reality. His mission required him to be a clear-cut writer. Tolstoy's ideas developed at a time when the ideal of the Russian peas-

ants and people was felt in all its vitality. His faith and assertiveness made using explicit language necessary.

To clarify the distinction between Tolstoy and Chekhov, one must refer to Isaiah Berlin's essay "The Hedgehog and the Fox". Indeed, the 19th century was quite long for Russia as well. During this long century, writers underwent intellectual transformations. Joseph Frank notes how Dostoyevsky began his literary life as a Westernizer but later became a Slavophile. Similarly, Bakunin had to re-evaluate his revolutionary ideals. During this period, Russian writers can be divided into two groups: Westernizers and Slavophiles. Isaiah Berlin's distinction, independent of geography and history, categorizes writers as *hedgehogs* or *foxes*. Hedgehogs see the world through a single, explanatory grand narrative, while foxes "lead lives, perform acts, and entertain ideas that are centrifugal rather than centripetal (Berlin, 2023: 71)." In this respect, Dante can be exemplified a hedgehog, while Shakespeare is a fox. Berlin's distinction is extremely useful for understanding philosophers

and writers. In one sense, Tolstoy was not born a hedgehog; instead, he felt he had to become one because of the time period in which he lived. Although Berlin's article does not classify Chekhov, if Tolstoy is a hedgehog, as Berlin suggests, then Chekhov must be considered a fox. Tolstoy was one of the Russian writers of the 19th century, yet he dealt with universal and timeless themes. History, the course of history, the influence of great people on this course, and free will were the main issues he explored. As Terry Eagleton stated, ideas come in different shapes and sizes, and the era in which Tolstoy lived prompted him to put forward some big ideas. Chekhov, however, had no such central idea or grand narrative. In this respect, his works and personal characteristics are much more ambiguous. Starting off with the language then is not enough for understanding Chekhov. In this regard, Chekhov differs from Tolstoy, whom he had met in person. And the reason why Rosamund Barlett focused on *place* in her Chekhov biography stems precisely from this difference.

Rosamund Bartlett'in *Tolstoy* ve *Chekhov* Biyografilerini Isaiah Berlin ile Birlikte Okumak: Bir "Kirpi" Olarak Tolstoy ve Bir "Tilki" Olarak Çehov

Biyografik çalışmalar, yalnızca belirli bir kişinin hayatı etrafında şekillenen yazılar değil, aynı zamanda bir dönemi anlamının önemli kaynaklarıdır. Coğrafya, tarih, dil, edebiyat ve bir dizi başka unsur hayatın içerisinde birlikte var olduğundan, biyografik bir çalışma da dolaylı olarak ele aldığı dönemin farklı yönlerine ışık tutar. Bu sebeple biyografi, yalnızca bir kişi veya kişiler hakkında bilgi aktarmakla kalmaz aynı zamanda bir dönemin ruhunu anlamak adına da önemli kaynaklardır. Tarihçi ve biyografi yazarı Garraty, biyografiyi "hayatın kaydı" olarak adlandırdıktan sonra, biyografinin tarih alanına dahil olduğunu ve daha büyük bir yapının nispeten küçük parçası olarak düşünülmesi gerektiğini söylemektedir. Garraty'ye göre tüm biyografiler, ele aldıkları kişilerin yaşadıkları dönemi bir şekilde yansıtmak zorunda olduğundan, söz konusu tür tarihle yakından bağlantılıdır. Bir biyografik çalışmada, arka planı oluşturan bilgilerin hacmi ise çeşitli eserler arasında büyük farklılık göstermektedir. (Garraty, 1957, s.123).

On dokuzuncu yüzyılda Phillips Brooks, biyografi okurken üç kişinin birbirleriyle yakın ilişki içerisinde olduğunu söylemiştir; biyografinin konusu olan kişi, biyografinin yazarı ve okuyucu. Bu üçünden en ilginç olanı elbette kitabın konusu olan kişidir. En ayrıcalıklı ise okuyucudur, zira okuyucu bu sayede ünlü bir kişilikle samimi ilişki kurma fırsatı bulur. Üçü arasında en az ilgi gören ise yazardır. Yazarın görevi, diğer ikisini tanıştırmak ve aralarında bir tanışıklık, belki de bir dostluk geliştirmektir; oysa kendisi, her zaman meşgul ve özenli olmasına rağmen, arka planda kalır. Biyografiler, birikmiş "kabarık haldeki" bilgiye düzen getirir, "büyük" veya sıra dışı kişilikleri yüceltir, günlük hayatının önemsizliğine karşı koyar, bize 'kendimizi' anlatır ve geçerli veya ikna edici "ahlâkî" örnekler sunar. (Honan, 1979, s.110).

Bu çalışma ise, *Tolstoy: Bir Rus Hayatı* ve *Chekhov: Scenes from a Life* biyografilerini ele alacaktır. Ancak Brooks'un söylediğinin aksine, her iki eserin de yazarı olan Rosamund Bartlett'in, bir biyograf olarak çok fazla geri planda kaldığı söylenemez. Metin başlıklarının da işaret ettiği gibi, bu iki eserden birincisi, doğrudan yazarın (Tolstoy'un) hayatına odaklanmakta, diğeri ise bir hayattan (Çehov'unkinden) *sahneler* sunmaktadır. Bu makalede gösterilmek istenense şudur: Tolstoy'un kapalı bir dile sahip olmamasının sebebi, onun yetiştiği çağ ile bağlantılıdır. Tolstoy, ümitvar bir çağda yetişmişti. Onun yetiştiği dönemde, Fransız İhtilali'nin gelecekte dünya çapında olumlu etkiler meydana getireceğine dair kuvvetli bir inanç mevcuttu. Geleceğe bu müspet bakış, Rus köylüsüne duyulan ümitlerle pekişmekteydi. Tolstoy, tüm bunların birleşimi neticesinde bir teklif ve bir tez sunmanın derdindeydi. Bu sebeple onun sarıh bir dile sahip olmaktan başka çaresi yoktu. Tolstoy'un bu sarıh dili, onun eserlerini de hayatını da anlamayı kolaylaştırmaktaydı.

Çehov'un bir yazar olarak yetiştiği dönemde ise artık Fransız İhtilali'ne veya Rus köylüsüne duyulan inanç eski gücünü kaybetmiştir. Dolayısıyla Çehov, daha karamsar ve kapalı bir dil benimsemişti. Bu nedenledir ki İngiliz yazar ve çevirmen Rosamund Bartlett, Çehov'un hayatını yazarken onun dilinden veya metinlerinden değil, seyahatlerinden, bulunduğu mekânlardan faydalanmak durumundaydı. Makale, iki yazar arasındaki bu farkı detaylandırma iddiası taşımaktadır. Ayrıca Isaiiah Berlin'in Rus düşünce tarihine dair çalışmaları, Tolstoy ve Çehov arasındaki farkı ve geçişi anlamak adına önemli bir anahtar görevi görmektedir. Berlin'in "Kirpi ile Tilki" makalesinin ana fikri, Çehov ve hatta Dostoyevski'yi de kapsayacak şekilde genişletilebilir.

Bartlett'in Tolstoy hakkındaki çalışması nispeten daha standart bir eserdir, fakat Çehov biyografisinin temelinde *mekân* unsuru yer almaktadır. *Tolstoy: Bir Rus Hayatı*, Lev Tolstoy'u farklı yönleriyle sunmakta ve "Toprak Sahibi", "Subay", "Yazar", "Koca", "Epik Şair", "Öğrenci", "Öğretmen", "Baba", "Romancı", "Anarşist", "İhtiyar Bilge" başlıklı alt bölümler içermektedir. Buna karşın *Chekhov*'da belirgin unursa tarih, dönem ve mekândır, nitekim kitabın bazı başlıkları şu şekildedir: "Güneyli Çocuk", "Tüccar Arka Plan", "Don Stepleri", "Daça'da Geçen Yazlar", "Kudüs", "St. Petersburg", "Sibirya ve Batı." (Yukarıda vurgulandığı üzere, biyografinin alt başlığında geçen "sahne" kelimesi, başlı başına bir mekân vurgusu olarak da değerlendirilebilir.) Bartlett'in bu farklı üslupları yerli yerince kullanabilmesi, biyografi yazarının arka planda kaldığı gerçeğine kısmen istisna teşkil eder. Joseph Frank, *Between Religion and Rationality*'de münhasır bir bölüm ayırdığı Rosamund Bartlett'in *Chekhov* biyografisinden şu şekilde bahsetmektedir:

Bartlett'i okuyanlar, Çehov'un hayatı hakkında, canlı ve sade bir üslupla yazılmış oldukça ilginç bilgiler edinmekte, Çehov'un doğum yeri Taganrog'un antik Yunan geçmişinden, 1999 senesinde Sri Lanka'da açılan Çehov müzesine kadar birçok şey öğrenmektedir (Frank, 2010, s. 219).

Frank'in tespitinde mekânlar üzerine yapılan bu vurgu son derece anlamlıdır, zira *Chekhov* biyografisi temelde mekânlar üzerine kuruludur. Neden diğer birçok yazardan farklı olarak Çehov hakkında yazılacak bir biyografinin yazarın eserlerinden değil de onun nerede vakit geçirdiğinden yola çıkması gerekir? Bu sorunun cevabı, Çehov'un gayet kapalı ve muğlak bir yazar olmasıdır. Çehov, içinde yaşadığı dönemin de kaçınılmaz kılması hasebiyle, son derece müphemliklerle dolu bir yazar olduğundan, onu anlamının en kolay yolu kendisinin mekânlarla kurduğu ilişkiyi kavramaktan geçmektedir. Buna karşın Bartlett'in *Tolstoy: Bir Rus Hayatı*'nda ise tarih, mekândan daha merkezi bir konuma sahiptir. Bu sayede biyografi yazarı, ele aldığı konuyu bir milletin tarihiyle paralel bir perspektife oturtabilmekte, ayrıca Tolstoy'un açık bir tarih tezine sahip olması, Bartlett'in eserine daha aydınlatıcı bir boyut kazandırmaktadır. Bu sayede Tolstoy'un kişisel ihtirasları veya dönemin soylu sınıfının şatafatlı hayatı, Rus tarihi içerisine konumlandırılabilir. Yine böylece, Tolstoy'un nasıl bir "kültürün ürünü" (Frank, 2010,18) olduğu da bu sa-

yede okura sunulmakta fakat onun çağdaş kültüre etkileri de göz ardı edilmemektedir. Bu açıdan gerek *Chekhov: Scenes from a Life* gerekse *Tolstoy: Bir Rus Hayatı*, her iki yazarın günümüzdeki etkilerini ve belirleyiciliğini ıskalamaz. Örneğin Tolstoy; kapitalizm karşıtlığı, etyemezlik ve hayvan hakları ya da pasif direniş gibi yirminci ve yirmi birinci asır akımları üzerinde son derece belirleyici olmuştur ve bu gerçek Bartlett'in çalışmasında ortaya konulmaktadır. Her iki yazarın da bir yanı sıra tarihin ürünü olduğu kabul edilirken, onların faillikleri göz ardı edilmemektedir.

Tıpkı Rus romanında karakterin âni dönüşüm geçirmesi, bir ruh halinden diğerine hızlı geçişler yaşaması gibi, Tolstoy biyografisinin başkahramanı Lev Tolstoy da iki uca savrulan bir figür olarak sunulur. Bartlett'e göre, hayatının bir döneminde "aşırı sofü" olan Tolstoy, ilerleyen yıllarda "aşırı nihilizme" kaymıştır. (Frank, 2010, s. 20) Onun bir tür meczup ve nihilist olması politik bir yana da sahiptir. Tolstoy'un tarih anlayışı gibi siyasî fikirleri de son derece sarıhtır. Bartlett'in çalışması, bize Tolstoy'un Rus Çarını eleştirebilen az sayıdaki insandan biri olduğunu söyler. Onun hayatındaki radikal değişimleri açık bir şekilde anlatan çalışma, Tolstoy'u hem tarihsel bir perspektife yerleştirmekte hem de onun özelliklerinin ailevi köklerini görünür kılmaktadır. Bartlett'e göre Tolstoy'un atalarına olan düşkünlüğü, bir "onur nişanı" ve "kimlik duygusunun asli unsuru" olmanın yanı sıra romanlarının da belirleyici öğesidir. Tolstoy, tüm yazarlık hayatı boyunca, vücuda getirdiği karakterleri aile tarihinden edindiği bilgilerle geliştirmiştir. Ayrıca yazar, Tolstoy'un kumar gibi alışkanlıklarının da dedesinden geçmiş olduğunu aktarır. Yine *Anna Karenina*'da Levin'in yeni aristokratları küçümsemesi veya tüccarlara tepeden bakması, Tolstoy'un büyüdüğü ortam üzerinden değerlendirilmektedir (Bartlett, 2017, s. 36–37).

Bu mizacı şekillenmesinde ailenin rolü de elbette hesaba katılır: Örneğin, Tolstoy'un yaşadığı bölgede ailesinin inşa etmediği yegâne şey, bir kilisedir. Veya babası sadece *Kitab-ı Mukaddes*'i değil, Racine, Vergilius, Montaigne, Rousseau veya Homeros gibi yazarları da okumakta, bu yazarların kitaplarıyla *Kitab-ı Mukaddes*'i, kitaplığında yan yana bulundurmaktadır. (Bartlett, 2004, 42) (Bu durum son derece simgesel bir özelliğe sahiptir.) Belki de Tolstoy'un eserlerinde baba katli olmamasına karşın Dostoyevski'de olması, her iki yazarın soylarına/atalarına nasıl baktığıyla ilişkilidir. *Karamazov Kardeşler*'de baba katli Dmitri Karamazov tarafından hem gerçekleştirilir hem de gerçekleştirilmez. Vicdanın söylediği ile fiili durum birbirinden farklıdır ve bu nedenle Dmitri, kendini suçlamaktan asla vaz geçmemektedir. Dostoyevski'den farklı olarak Tolstoy ise kendi atalarıyla övünmekte ve onlara karşı ölçsüz bir sevgi beslemektedir. Biyografiden anladığımız kadarıyla, bu sevginin hem güç hem de şefkat boyutu vardır. Tolstoy bir yandan ailesinden güç almakta, diğer yandansa ailesine büyük bir şefkat beslemektedir. Bartlett, bu gerçekliği şu şekilde açıklamaktadır:

Tolstoy, o daha iki yaşına gelmeden ölen annesini hatırlayamıyordu ama ülküleştirilmiş olduğu anne imgesi, hayatının son yıllarına kadar varlığını korudu. Hayat öyküsünü ilk kaleme alanlardan birisine, 1906'da içinde bir anne kültü beslediğini açık yüreklilikle ifade etmişti...". "O da epey genç ölmesine rağmen, Tolstoy babasını iyi hatırlıyordu. Hayatının ilk yıllarında babası onun için tartışmasız en önemli kişiydi ve daha sonra kendisinin de onaylayacağı gibi, onu ne kadar çok sevmiş olduğunu ancak öldükten sonra anlayabilmişti. ... Tolstoy, asıl ondaki bağımsız ruha ve hiç gizlemediği vakara hayran olduğunu söylemişti (Bartlett, 2004, s. 51).

Burada Bartlett'in Tolstoy'u ele alışıyla Joseph Frank'in Dostoyevski incelemeleri arasında bir benzerlik görürüz. Her iki biyografi yazarı da inceledikleri romancıların fikirlerini, dönemlerinde hâkim olan düşünce akımları veya felsefelerle ucu açık bir mukayeseye tabi tutmamaktadır. Tıpkı Frank'in, Dostoyevski'nin eserlerini yazarın biyografisi içerisinde değerlendirmesi (ve ister istemez edebiyat eleştirisinden uzaklaşması) gibi, Bartlett de Tolstoy'un eserlerini yorumlarken onun karakterlerini yazarın hayatı içerisinde görmektedir. Bu bakımdan son gerçek aristokrat Levin'i anlamamız daha da kolaylaşır.

Bu biyografilerde kronoloji mutlak bir gereklilik midir? Yazarın hayatının en başından başlayıp kronolojik bir sıra takip ederek sonlara doğru ilerlemesi şart mıdır? Bartlett'in çalışmaları bazen sonda söylenecek şeyleri başta söylemekte ve dikkatleri sürecin kendisine çekmektedir. Söz gelimi Tolstoy'un son tahlilde nihilizme vardığını biliriz ve geriye bu hikâyedeki boşlukları okumak kalır.

Bununla birlikte *Tolstoy*'un ilk bölümlerinde, yazarın ailesi hakkında geniş bilgiler mevcuttur ve kimi nicel veriler de buna dahildir. Söz gelimi Tolstoy'un babası Nikolay İlyiç, 1832 senesine geldiğinde, yedi yüz doksan üç erkek ve sekiz yüz kadın toprak kölesi olan bir adamdır; bunların iki yüz on dokuzu Yasnaya Polyana'da ve civar köylerde yaşamaktadır. Ayrıca çalışkan bir adam olan ve ailesinin kaybettiği geliri geri kazanmak için uğraşan Nikolay İlyiç, aile fertlerinin ipotek altındaki kimi mülklerini de geri almıştır. 1837'de ise, Yasnaya Polyana'ya yakın bir bölgede dört yüz yetmiş iki kölelik büyük bir mülkün de sahibi olmuştur. Tüm bunlar son tahlilde birer veridir fakat Bartlett'in *Tolstoy* biyografisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Biyografi yazarının, temel bazı bilgileri, eserinin başında vermesi Çehov için de geçerlidir. Bartlett; Anton Çehov hakkında biyografik bir eser yazmanın zorluğuna dair bir kanaatini eserinin henüz başında söylemektedir. Onun hakkında yazmayı zor kılan şeyse, nicel verilerin varlığı veya yokluğundan çok daha öte bir şeydir. Gerçi Bartlett böylesi bir mukayese yapmaz, ancak Tolstoy, mektuplarında ve sair evrakında çok daha sarih, açıklayıcı bir dil kullanırken aynı şey Çehov için pek söz konusu değildir. Bu sebeple Bartlett, *Chekhov: Scenes from a Life*'in ilk sayfalarında, "Yüzlerce hatırate, on iki ciltlik şerhli mektuplara, makale ve monografilere, yayınlanmış ve yayınlanmamış çok sayıda kaynağa rağmen", Çehov biyografisi yazmanın kolay bir iş olmadığını altını çizmektedir. Bu zorluğunsa

direkt yazarla ilgili bazı sebepleri vardır. Bir kere Çehov'un mektupları kapalı bir anlatıma sahiptir, yazdığı hatıratlarda güvenilmez yanlar bulunmaktadır ve kimi ifadeleri, yine Bartlett'e göre, tamamen çelişkili olabilmektedir. (Bu muğlâklık Çehov'un bedensel özellikleri için dahi geçerlidir.) Tolstoy'u farklı yönleriyle ele almanın ve ona dair kapsamlı bir biyografi yazmanın nispeten daha kolay olması, buna karşılık Çehov'un nüfuz edilemez üslubunu anlamak içinse, her iki yazarı hazırlayan dönemleri anlamak gerekmektedir.

Tolstoy, daha ziyade büyük umutların var olduğu bir dönemin yazarıdır; bilakis Çehov, bu umutların boşa çıktığı bir dönemde eserlerini vermiştir. Tolstoy'un sosyalleştiği dönemde evrensel ve radikal bir devrim umudu yoğun olarak tartışılmaktaydı, Çehov ise önde gelen yazarların içsel tartışmalara daha fazla ağırlık verdiği bir dönemde yetişmişti. On dokuzuncu yüzyılda yaşanan bu dönüşüm, yüzyılın ilerleyen yıllarında, artık Rus köylüsünden veya köylülerin dindarlığından, kısacası halktan romantik bir şekilde bahsetmeyi imkânsızlaştıracaktı. 1840'ların evrensel umutları yerini 1860'ların hayal kırıklıklarına bırakmıştı. (Anton Çehov, 1860 doğumludur.) Bu sebeple Tolstoy, temel/merkezî bir görüşten hareket edebilmekte ve bu da onu daha anlaşılır kılmaktaydı. Ancak Çehov, *radikal* umutların yokluğunda ve hayal kırıklığının yaşandığı bir dönemde eserlerini kaleme almıştı. Tolstoy ile Çehov arasındaki en temel fark budur ve Isaiah Berlin'in ufuk açıcı makalesi "Kirpi ile Tilki" bu farkı anlamamızı kolaylaştırmaktadır.

"Kirpi ile Tilki"

Isaiah Berlin, Tolstoy'un tarih görüşü üzerine yazdığı "Kirpi ile Tilki" makalesine, Yunan ozanı Arkilokhos'tan şu alıntıyla başlar: "Tilki pek çok şey bilir, kirpiyse tek bir büyük şey bilir." Bu sözün tam olarak ne anlama geldiği tartışmalıdır, ancak Berlin, bu ifadeyi bir şablon gibi kullanarak yazarları ve filozofları ikiye ayırır. Edebiyat tarihinde kimi yazarlar *kirpidir*, kimileri ise *tilki*. Kirpi olanlar; "her şeyi tek bir merkezî görüşe, sayesinde ... dünyayı idrak ettikleri bir sisteme, ... düzenleyici bir prensibe" bağlar. Bilakis tilkilerse, "çoğu zaman birbiriyle alâkalı olmayan, hatta çatışan" düşüncelerin içinden yazmaktadır. Birinci grup yazarların "hayatları, eylemleri ve düşünceleri" merkezci, diğerlerinininkiye merkezkaç olma eğilimindedir. (Berlin, 2023, s. 71) Bu mübalağalı teşbihe göre, örneğin Dostoyevski birinci gruba dahildir, Shakespeare ise ikinciye. Şüphesiz her iki yazar da çokseslidir fakat Dostoyevski tek ve bütüncül bir referansa sahipken Shakespeare'in eserlerinde böylesi bir bağlılık söz konusu değildir. Berlin, Tolstoy'un "doğuştan tilki" olduğunu "ama kirpi olması gerektiğine inan"diğını dile getirmektedir (Berlin, 2023, s. 73).

Tolstoy tarih meselesiyle ciddi biçimde ilgilenmiş ve tarihi büyük adamların yapmadığı, tam tersine tarihsel bir hadisenin birçok sebeple meydana geldiğini savunmuştur. Ona göre "büyük adamlar", tarihi bir gelişmede son derece cüzi bir paya sahiptir. *Tarih* ve *insan iradesi* gibi belli başlı (büyük) meselelere kafa yoran Tolstoy, belli ki bütünlüklü bir

açıklamalar getirmeyi de bir tür görev saymaktaydı. Bu sebeple Berlin, ondan “kirpi” diye bahsetmekteydi. O halde, Tolstoy bir “kirpi” gibi, tek bir noktaya bağlı kalarak yazan ve büyük açıklamaların peşinde bir yazarsa Anton Çehov da (tam tersine) bir “tilki” olarak görülebilir. Çehov’u bir “tilki” yaparsa, yukarıda bahsetmeye çalıştığımız tarihsel seyrin ve umut kaybının bir neticesidir. Çehov, Rus entelektüellerinin artık Fransa’dan mülhem veya ithal bir büyük devrimle kurtuluşa ereceğine inanılmayan bir dönemde yazmıştır. On dokuzuncu yüzyılın önemli bir kısmında Fransız ve Alman düşüncesi Rus entelektüel hayatını belirlemekteydi. Bu sebeple büyük açıklamalar ve kurtuluş çareleri, özellikle Radikaller arasında tartışılıyordu. Özellikle de 1848’e kadar Rusya’da etkili olan düşünce Fransız düşüncesiydi ancak sonrasında Alman düşüncesi daha baskın hale gelecekti. Avrupa’da yaşanan devrimler, Rusya’da radikallere “bir hayat nefesi” üflemiş ve Fransız ütopyik sosyalizmi Rus entelektüeller arasında bir hayli yaygınlaşmıştı. Bu dönemde Fransa’da var olup da Rusya’da tartışılmayan hemen hiçbir fikir yok gibiydi. (Berlin, 2023, s. 41) Fakat 1848 devrimlerinin başarısızlıkla sonuçlanması bu umutları da ortadan kaldırdı ve artık tekil açıklamalar inandırıcılığını kaybetti. Artık ortada bel bağlanacak bir büyük anlatı veya idealize edilecek bir Rus köylüsü kalmamıştı. Nitekim Çehov’un eserlerinde böylesi bir idealizme rastlanmamaktadır.

Dolayısıyla Berlin’in “Kirpi ile Tilki” sini, on dokuzuncu yüzyılda Rusya’daki fikrî dönüşümle birlikte okuduğumuzda, Rosamund Bartlett’in Çehov ve Tolstoy biyografilerinde kullandığı farklı yöntemleri anlamamız kolaylaşmaktadır. Neden Tolstoy’u anlamak için onun eserlerine, yazdıklarına, kısacası doğrudan onun hayatına bakmamız gereklidir de aynı şey Çehov için söz konusu olmaz? Şayet Çehov biyografisini yazabilmek için mekân son derece önemliyse bunun bir sebebi, Çehov’un kapalı bir dili tercih etmesinden kaynaklanır ve bu kapalılık, dönemin vücuda getirdiği pesimizmden ileri gelmektedir. Buna karşın Tolstoy daha açık bir dille yazar, zira onun anlaşılmaktan başka bir çaresi yoktur. Her şeyden önce Tolstoy, Rusya’da geleceğe dair ümitlerin var olduğu bir dönemin yazarıdır. Onun yazdıklarının ne kadar açık, sarih olduğunu ise Berlin şu şekilde dile getirmektedir.

Normal olarak, sanatının çok anlaşılmaz olduğu da hiçbir şekilde söylenemez. Onun dünyasında hiçbir karanlık köşe yoktur, hikâyeleri gündüz gözüyle yazılmışçasına apaydınlıktır. Eserlerinde ne anlatmak istediğini ve kendisinin nasıl biri olduğunu bizzat açıklamış, eserlerini nasıl ve hangi yöntemleri kullanarak yarattığını, diğer bütün yazarlardan daha açık, berrak ve mantıklı bir şekilde ve daha büyük bir kudretle bizzat tartışmıştır (Berlin, 2023, s. 73).

Rusya’da Çar I. Nikola’nın güvenlikçi politikaları ve bunun sonucunda entelektüellerin kendi toplumlarına daha fazla odaklanması ise halka duyulan güvenin sorgulanmasını beraberinde getirmişti. Bu sert politikaların gerisinde, I. Aleksandr’ın ölümüne sebep olan (başarısız) Dekabrist Ayaklanma geliyordu. Dekabrist ayaklanma, Rus düşüncesi-

ni ve onunla paralel olan Rus edebiyatını dönüşüme uğratmıştı. Aralık 1825'teki silahlı ayaklanma başarıya ulaşmış değildir, ancak meydana getirdiği korku atmosferi sebebiyle, takip eden yıllar boyunca Rusya'nın daha izole bir devlet olmasını sağlamıştır. Sonuç olarak kimi entelektüeller kendi toplumlarını yeni bir gözle görmüş ve ülkelerindeki kurumların Batı Avrupa'dakilerden farkını anlamalarını sağlamıştır. Bu kapalılığın bir diğer sonucu ise, artık devrim umutlarının sona ermesi olur; artık geride kalan ise sadece somut gerçekliktir.

Fransız Devrimi'nden sonra gelen terör döneminin de etkisiyle radikalizme ve devrime duyulan umutlar sona erince artık köylülüğün müzmin yaşayışına, dindarlığına gösterilen saygı yerini daha gerçekçi tahlillere bırakır. Halkçı ideolojinin, Tolstoy'un ve Dostoyevski'nin beslediği "dürüst köylü" imgesi son derece yanıltıcı olmuş olmuştur. Nitekim Berlin, bunu şöyle ifade eder:

Gerek ... Batı'yı reddeden Slavofiller, gerekse ... Batı'nın bilimsel görüşlerini savunan materyalist ve ateistler, Rusya'nın kendine özgü millî ve sosyal sorunlarına, özellikle de Rus köylüsüne ve onun cehaleti, sefaleti, sosyal hayat tarzı, tarihi kökenleri ve ekonomik geleceğine, gitgide daha çok odaklanmaya başladılar (Berlin, 2023, s. 67).

Dostoyevski veya Tolstoy, köylülerin tamamen masum insanlar olduğunu düşünüyor değildi. *Ölümler Evinden Anılar*, köylü mahkûmların taşkınlıklarını kusursuz bir biçimde resmetmektedir. Ancak bu yarı otobiyografik eser, Rus entelektüellerine bir şeyi öğretmişti: Köylü halk, hiç de üst sınıfların zannettiği gibi, Rusya'da seçkin insanların liderliğini beklemiyor, seçkinlerin liderliğinde bir devrime hazırlanmıyordu. Bilakis eğitimli sınıflarla halk arasında bir uçurum vardı. Ancak Dostoyevski'nin çıkardığı en büyük ders budur ve burada halktan yana bir kötümserlik sezilmemektedir. Bilakis köylü dindarlığı son derece makbul, hatta kurtarıcı bir unsur olarak görülür. Tüm taşkınlıklarına, birbirlerinden sürekli bir şeyler çalmalarına ve kavga edip durmalarına rağmen, Rus köylüsü din söz konusu olduğunda boynu kıldan ince, merhametli bir sınıftır. Buna karşın Çehov'un eserlerinde gerçekçiliğin çok daha acı veçheleri bulunur. Bu yanı sıra Çehov'un vardığı sonuçlar, Dostoyevski'ninkilerden çok daha gerçekçidir. Dostoyevski ve Tolstoy, 1860'larda büyük eserler kaleme almıştı, ancak Çehov'un üretkenlik dönemi yüzyılın daha ileriki bir dönemine tekabül etmekteydi. Örneğin Çehov'un 1897'de yayınlanan *Köylüler* adlı eserindeki şu pasaj, burada bahsedilen fikrî dönüşümü net bir biçimde sergilemektedir:

Meyhaneyi kim işletiyor? Köylüleri sarhoş eden kim? Köylünün kendisi. Köyün, okulun ve kilisenin parasını içkiye harcayan kim? Yine köylünün kendisi. Komşunun malını çalan, mülkünü ateşe veren ve bir şişe votka için mahkemede yalancı şahitlik eden kim? Köylü. Belde meclisinde ve sair toplantılarda köylüyü ezen kim? Yine köylü. Evet, köylüden korkulur.¹

¹ Esasında romantizmden uzak bir toplum eleştirisi, Çehov'un 1892 tarihli *Altıncı Koğuş* hikâyesinde de mevcuttur. Hikâyenin başlarında Çehov, kendi eleştirisini, "Toplum, yüce amaçlardan yoksundu. Günü gün etmeye bakanların bu manasız hayatı zorbalıkla, adice bir sefahatle ve türlü türlü hilelerle doluydu." demektedir (s. 12). Bu hikâyede

Çehov, köylülerin hayatındaki ahlâksızlık ve yozluğu gözünü kırpmadan teşhir ederek bir skandala imza atmış olur. Bu yıllar aynı zamanda ülkedeki hızlı sanayileşmenin genç nesilleri topraktan uzaklaştıran bir şehir kültürüne yol açtığı yıllardır. Genç kuşaklar eğitim aldıkça eski hayat tarzına daha az bağlı kalmayı istemektedir.(Frank, 2010, 95). Ancak aynı durum Tolstoy için geçerli değildi. Nitekim o, 1850’lerde bir tarih romanı yazmayı kafasına koyduğunda, aklında köylülüğün esasına dair (Çehov’unkine benzer) olumsuz görüşler yoktu. Denilebilir ki bu sebeple onun birincil meselesi toplumun açmazlarından ziyade tarihin seyrini anlamaktı. Bu, elbette Tolstoy’u halktan uzaklaştırmıyor, bilakis halka yaklaşıyordu: Tolstoy’un eserlerinde tarihi şekillendiren şey büyük insanlar değil küçük insanların kolektif eylemi veya daha doğru bir tabirle, eğilimidir. Bu da halka duyulan güvenin bir diğer yönünü oluşturmaktadır.

Tolstoy’un *Savaş ve Barış*’ı 1867’de yayımlanmış, Dostoyevski’nin *Ölümler Evinden Hatıralar*’ı ise 1860-1862 arasında *Vremya*’da tefrika edilmişti. Bu dönem Rusya’da, köylülerden yana hayal kırıklığının (bir nevi büyü bozumunun) hissedilmediği veya henüz var olmadığı bir dönemdir. Bu sebeple *Ölümler Evinden Anılar*, köylü mahkûm zümresine yöneltilen alternatif (ve müspet) bir bakıştır. Esas sorun sıradan halkta değil, üst tabakadadır. (Yine aynı dönemde yayımlanan *Tatsız Bir Olay* da köylüleri, sıradan halkı değil üçüncü ve beşinci dereceden yüksek memurları eleştirmektedir. Dolayısıyla *Anılar* ile yine Dostoyevski’nin *Tatsız Bir Olay*’ı bir devamlılık arz eder.) *Ölümler Evinden Anılar*, köylülerin içinde var olan paylaşma arzusunun, dindarlığı, yüce hislere olan saygısını, dostluktan nasipsiz olmadığını ön plana çıkarır. Bu sebeple son derece açık bir dille yazılan bu yarı otobiyografik eserin diyalojik yanı çok zayıftır. Gelgelelim, tam olarak hangi kategoriye dahil edileceği kestirilemeyen *Anılar*, meramını gayet net bir şekilde izah etmektedir. Ancak Rusya’da bu halk romantizminin kaybolmasına fazla zaman kalmamıştır.

Dostoyevski veya Tolstoy, devrim ve reform gibi konularda 1840’ların Radikallerinden ayrı düşmekle beraber, her ikisi de reform inancının güçlü olduğu dönemin yazarıydı. Dostoyevski, devrimci Petraşevski Çevresi’ne 1840’larda dahil olmuştu. Bu örgüt, Charles Fourier’nin devrimci görüşlerinden ve Ludwig Feuerbach’ın din hakkındaki fikirlerinden etkilenmiştir. Dostoyevski’nin *Ecinniler*’i o dönemin devrimci umutlarını yansıtmakta, ancak yazıldığı dönem itibarıyla elbette bu umutların tüm menfi sonuçlarını sergilemektedir. Tolstoy ise 1828 doğumluymuş ve Avrupa’da 1848 devrimleri başarısızlıkla sonuçlandığında Rusya’da entelektüellerin ülkelerine duyduğu güvenin ziyadeleştiği dönemi yaşamıştı. Tekrar etmek gerekirse I. Nikola, bir devrim ihtimalini adeta takıntı haline getirmiş ve bu sebeple içeride kontrol mekanizmasını sürekli şiddetlendirmişti. Fransız Devrimi’nin tüm yıkıcı etkileri, on dokuzuncu yüzyıl entelektüelleri arasında iki sonuç doğurdu: Artık entelektüeller Fransız düşüncesi yerine Alman felsefesine, özellikle de

---

mujikler, yani Rus köylüleri, kestiği hayvandan akan kandan bile habersiz kimseler olarak resmedilir, daha doğrusu geçiştirilir.

Alman Romantizmine daha yoğun bir ilgi göstermeye başlamıştı. Genelleyici bir şekilde söylemek gerekirse Fransa felsefe demektir, Almanya ise maddi gelişim.

Bir diğer esaslı netice ise, Rusya'da entelektüellerin önemli bir kısmın daha fazla içe çekilmesi ve Rusya'nın özgünlüğünü kavramasıydı. 1848'i takip eden yıllar boyunca entelektüeller, Rus gerçekliğine daha fazla yöneldi. Bununla iki sonucu oldu: Rus entelektüelleri, kurumsal anlamda Avrupa'dan farklı olduğunu anladı. Ayrıca Rus köylüsünü daha gerçekçi bir şekilde tahlil etme imkânını elde etti. Bahsettiğimiz bu zümrenin başında Nikolay Karamzin gelir ve Walicki (Walicki, 2020, s. 106–107) ondaki dönüşümü şöyle açıklar:

Ne var ki kendisi dışındaki olaylar, Karamzin'i toplumsal ve siyasal konularda düşünmeye zorladı. Fransız Devrimi'nin ilk zamanları, içinde devrimden yana bir takım belli belirsiz idealist duygular uyandırmış olabilir ama devrimin ikinci evresi, kralın başının giyotinle kesilmesi ve Jakoben Terör dönemi, kendisini dehşete düşürmüştür.

Epriyen, teğellerinden sökülmeğe başlayan fakat tam eskimemiş bir köylü romantizmi ve halkçılık Tolstoy'un tam bir "tilki" olmasını engellemiştir. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında daha izole haldeki Rusya'nın ürünü olan Çehov ise bir "tilki" olarak okunursa ondaki kapalılık daha iyi anlaşılabilir. Bu sebeple Tolstoy'u anlamamız için mekâna gitmemiz şart değildir, onun kullandığı dil ve meramı sarıhtır. Çehov ise bir "tilki"dir. Onun yaşadığı dönem halk romantizminin iyice geçerliliğini kaybettiği yıllara tekabül eder. Hayal kırıklığı ise kelimelerin/sözün kapalı olmasını beraberinde getirir. Artık büyük bir özgüvenle ve sarahaten söyleyecek söz zayıflamıştır. Bu sebeple anlatım kapalı ve güvenilmez olması kaçınılmazdır. Dolayısıyla gidilmesi gereken yer artık sadece metin olamaz, zira birincil veriler güvenilmezdir. Bu kapalılığı ortadan, ancak mekân gibi ikincil veriler kaldırabilir.

Sonuç

Lev Nikolayeviç Tolstoy (d. 1828) ile Anton Çehov, (d. 1860) aynı ülkede doğmalarına rağmen aralarında bir kuşak bulunmaktadır. Rus on dokuzuncu asrı hesaba katıldığında, bu fark herhangi bir ülkedeki herhangi iki nesil arasındaki farktan daha önemlidir. 1830'lar ve 1840'lar, Rusya'da devrimci ayaklanmaların, radikal fikirlerin, evrensel idealerin revaçta olduğu bir dönemdir. Yine Fransız Devrimi neticesinde gelişen fikirler ve değişim heyecanı da bu dönemde Rusya'da kendini hissettirmiştir. 1840'ların ortalarına gelindiğinde, vaktiyle Fransa'da tartışılıp da artık Rusya'da ele alınmayan hiçbir tehlikeli fikir yoktur. Gelgelelim Fransız Devrimi'nin başarısızlığı, Rus edebiyatında kendini gittikçe hissettiren Alman Romantizmi ve bunların da öncesindeki iç politik gelişmeler 1860'lardan itibaren radikal ve devrimci düşüncelerin yerini almaya başlar.

Bu dönüşümü hesaba katmak, Dostoyevski gibi bir romancının ilk gençlik yıllarında bir devrimci, sonrasında Slavofil olduğunu anlamayı daha da kolaylaştırmaktadır. 1840'larda

gençlik dönemini yaşayan Tolstoy'un hem bir "kirpi" hem de "tilki" olması ise onun tezlerini daha kuvvetli bir şekilde dile getirmesini mümkün kılar. Dolayısıyla onun biyografisinin mekândan ziyade tarihle, düşünce sistemleriyle ve bireysel faillikle anlatılması daha kolaydır. Bilakis Anton Çehov, devrim ideallerini kaybetmiş ve halka duyulan güvenin ortadan kalktığı bir dönemin yazarıdır. Öte yandan o yirminci yüzyıla da şahitlik etmiştir. Evrensellik iddialarının, devrim umudunun ve Rusya'da halka duyulan güvenin ortadan kalkması, onu daha karamsar, daha kapalı ve muğlak bir yazar kılmaktadır. Bu sebeple Çehov'un biyografisi, faillik üzerinden değil mekân üzerinden daha kolay anlaşılabilir. İsaiah Berlin'in ayrımıyla ve Dostoyevki'yi de denkleme dahil ederek söylemek gerekirse: Dostoyevski, "tilki" olmamak zorundaki "kirpi"dir; Tolstoy, "kirpi" olmak zorunda kalan bir "tilki"dir; Çehov ise yüzyılın tüm hayal kırıklıklarını yaşamış, "kirpi" olma imkânını kaybeden bir "tilki" olarak değerlendirilmelidir.

Finansman Beyanı	Bu araştırma; kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen sektörler kuruluşlarından herhangi bir hibe almamıştır.
Çıkar Çatışması Beyanı	Yazar; bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayımlanmasıyla ilgili olarak herhangi bir muhtemel çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.
Yazar Katkıları	Bu makale tek yazarlıdır. Kavramlaştırma, metodoloji, araştırma, yazım ve düzenleme süreçlerinin tamamı yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.
Etik Kurul Onayı	Bu çalışma, birincil veri toplama (anket, görüşme, deney vb.) içermediğinden etik kurul onayı gerektirmemektedir.
Yapay Zekâ Kullanım Beyanı	Bu makalenin hazırlanmasında yapay zekâ destekli araçlar kullanılmamıştır.
Funding Statement	This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.
Declaration of Interests	The author declares that there is no conflict of interest regarding the research, authorship, and/or publication of this article.
Author Contributions	This is a single-authored article. Conceptualization, methodology, investigation, writing, and editing were all carried out by the author.
Ethics Approval	This study did not involve primary data collection (surveys, interviews, experiments, etc.) and therefore did not require ethics committee approval.
Artificial Intelligence Usage Statement	No artificial intelligence-assisted tools were used in the preparation of this article.

Kaynakça / References

- Bartlett, R. (2004). *Chekhov: Scenes from a life*. Free Press.
- Bartlett, R. (2017). *Tolstoy: Bir Rus hayatı* (Z. Avşar, çev.). Alfa Yayınları.
- Berlin, I. (2023). *Rus düşünürleri* (G. Ayas, çev.). Minotor Kitap.
- Carr, E. H. (2018). *Dostoyevski*. İletişim Yayınları.
- Frank, J. (2010). *Between religion and rationality*. Princeton University Press.
- Garraty, J. A. (1957). The nature of biography. *The Centennial Review of Arts & Science*, 1(2), 123–141.
- Honan, P. (1979). The theory of biography. *NOVEL: A Forum on Fiction*, 13(1), 109–120. <https://doi.org/10.2307/1344955>
- Walicki, A. (2020). *Rus düşünce tarihi Aydınlanma'dan Marksizme* (A. Şenel, çev.). İletişim Yayınları.